

Анотація

У статті досліджуються проблеми реалізації суб'єкт-суб'єктної взаємодії у процесі викладання математичних дисциплін, доводиться її ефективність у процесі підготовки майбутніх інженерів-педагогів до особистісно орієнтованого навчання.

Аннотация

В статье исследуются проблемы реализации субъект-субъектного взаимодействия в процессе преподавания математических дисциплин, доказуется его эффективность в процессе подготовки будущих инженеров-педагогов к личностно ориентированному обучению.

Summary

This article investigates the problem of the subject-subject interaction in the teaching of mathematical disciplines prove its effectiveness in preparing future engineers-teachers to personal oriented education.

Ключові слова: підготовка, майбутній інженер-педагог, особистісно орієнтоване навчання, суб'єкт-суб'єктна взаємодія, математичні дисципліни.

Ключевые слова: подготовка, будущий инженер-педагог, личностно ориентированное обучение, субъект-субъектное взаимодействие, математические дисциплины.

Key words: preparation, future engineer-teacher, personal oriented education, subject-subject interaction, mathematical disciplines.

Подано до редакції 02.10.13.

УДК 378

© 2013

Федорова О.В.

ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Постановка проблеми у загальному вигляді... У сучасних умовах ринкових відносин у суспільстві гостро стоїть проблема підготовки творчої, всебічно розвиненої особистості, здатної приймати самостійні рішення, знаходити нові, нестандартні шляхи подолання проблем, які постають перед нею. Звідси різко зростає значимість довгострокової стратегії вищої педагогічної освіти і наукового забезпечення процесу підготовки майбутніх учителів. До числа проблемних питань відносяться: формування професійної готовності й установки на педагогічну діяльність, діагностика творчих здатностей, розвиток професійного образного мислення й просторової уяви. Зазначені проблеми є глобальними, мають прогностичну значимість і повною мірою торкаються сфери підготовки майбутнього вчителя технології.

Глобальні зміни економічної структури нашого суспільства, соціальних відносин, процес технологізації різних видів діяльності висуває нові вимоги до діяльності педагога в сучасній системі освіти, до професійної підготовки вчителя.

Сучасна школа перетворилася на багатопрофільний навчальний заклад з варіативним змістом освіти. У зв'язку із цим змінилися й вимоги до молодого педагога, школа чекає від нього нових ідей, нових знань, неординарних умінь і пропозицій. Щоб відповідати потребам школи й задовольняти їх, професійні навчальні заклади перейшли на багатопрофільну підготовку фахівців. Але найчастіше зміни в підготовці майбутніх педагогів обмежуються зростанням частки теоретичних знань при скороченні часу на формування практичних умінь.

Сьогодні особливо актуально закласти в систему підготовки вчителів технологій ті компоненти, які сприяють активізації процесів усвідомлення студентами власної діяльності, самовизначення, самоформування необхідних професійних якостей, які у свою чергу забезпечували б успіх у спільній діяльності вчителя й учня.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... На сьогоднішній день усі дослідження, присвячені професійній підготовці вчителів можна умовно поділити на три групи. *Перша група* досліджень стосується структури педагогічної діяльності (В.І. Гиневицький, В.П. Андрущенко, В.І. Бондар, Б.С. Гершунський, О.Г. Мороз, О.Я. Савченко, Н.В. Кузьміна та ін.). Приміром, Н.В. Кузьміна визначає основні компоненти педагогічної діяльності, яким відповідає окрема група робочих функцій і педагогічних здатностей: конструктивних, організаторських, комунікативних. Конструктивна діяльність учителя пов'язана з відбором і трансформацією навчально-виховного матеріалу відповідно до вікових і індивідуальних особливостей учнів, із плануванням структури своїх дій і дій учнів, проектуванням учбово-матеріальної бази для проведення навчально-виховної роботи. Організаторський компонент педагогічної діяльності включає учнів у різні види діяльності, організацію учнівського колективу й перетворення його в інструмент педагогічного впливу на особистість із метою її розвитку і виховання. Комунікативний компонент означає встановлення правильних взаємин учителів з учнями, учителями, батьками і громадськістю, що дозволяє врахувати і задовольнити запити та інтереси школярів, правильно зрозуміти й оцінити інформацію щодо ефективності педагогічних впливів і відповідно перебудувати їх [3].

Друга група характеризується розробкою змісту, форм і методів формування теоретичних знань і педагогічних умінь за окремими видами роботи вчителя-вихователя – це роботи таких дослідників, як Є.І. Антипова, Г.О. Арутюнова, М.І. Волошина, В.І. Спіріна, С.С.Вітвицька, О.В.Вознюк, А.А.Дубасенюк, М.В.Левківський і інші, які розкривають логіку й закономірності підготовки вчителів до різних видів виховної роботи у школі.

Третій напрямок характеризується розробкою професійно-технологічної карти, у якій визначаються зміст і система теоретичних знань учителів, а також перелік педагогічних умінь і навичок, необхідних для здійснення навчально-виховних функцій. У руслі цього напрямку працюють, приміром, В.О. Сластьонін, О.І. Щербаков, В.А.Хуторський, В.І.Лозова, І.А. Зязюн, Т.І. Сущенко. Представники даного напрямку розглядають загальнопедагогічну підготовку як ядро професійної готовності майбутнього вчителя до виховної роботи [5].

Формулювання цілей статті... Необхідність системного розгляду великої за об'ємом і багатогранністю професійної діяльності вчителя технологій обумовлює мету нашого дослідження з відображення найбільш суттєвих засобів формування професійних якостей, змісту і функцій професійно-педагогічної діяльності та обґрунтування доцільності практичного застосування деяких з них при формуванні професійних якостей майбутніх учителів технологій, що сприятиме подальшій побудові відповідних моделей спеціаліста і стандартів професійної підготовки майбутнього вчителя технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження... Введення в програму середньої школи освітньої галузі "Технологія" вимагає аксіологічної спрямованості у підготовці майбутніх вчителів. На тлі колишнього трудового навчання технологію вигідно відрізняє різноманітність досліджуваних школярами сфер людської діяльності.

Вже звичні для трудового навчання обробка деревини і металів, електротехнічні та ремонтні роботи в побути, кулінарні роботи та обробка тканини розширили свої рамки, і основний акцент у них тепер робиться на технологічну підготовку учнів.

Крім цього освітня галузь "Технологія" включає і напрямки дещо іншого характеру: промисловість (металообробка, деревообробка, електротехніка, радіоелектроніка та ін.), економіка, освіта, медицина, будівництво, транспорт, діловодство, обчислювальна техніка та інформаційні технології, декоративно-прикладне мистецтво, рослинництво, тваринництво, сфера обслуговування.

У вимогах до рівня підготовки випускників основної школи з освітньої галузі "Технологія" чітко виділяються знання і вміння, якими повинні оволодіти школярі. Усі вони спрямовані на створення матеріальних цінностей, а от особистість учня, його внутрішній світ залишаються за рамками уваги.

Однак частина креативної функції, пов'язаної з реалізацією творчих можливостей людини, закладена і в духовній культурі.

У силу цього виникає необхідність підготовки вчителя-новатора, творця, здатного до повноцінної реалізації змісту технологічної освіти в шкільній практиці, що саме по собі не представляється можливим без формування у нього системи професійно-ціннісної орієнтації як відображення професійних якостей майбутніх фахівців.

Відомості про рівень професійної підготовки майбутніх фахівців у той чи інший момент навчання дозволяють змоделювати процес формування професійних якостей, визначити найбільш ефективні умови його протікання, розробити відповідну технологію.

Період навчання у вузі у майбутніх учителів характеризується нестійкістю і спонтанністю формування орієнтації на окремі цінності педагогічної професії. Ми вважаємо, що цей процес має бути керованим, регульованим, а його результативність та успішність визначають педагогічні умови.

Процес професійної орієнтації на педагогічні цінності може бути продуктивним тільки за наявності чітко визначеного комплексу умов. В системі вузівської підготовки вчителя технології вони повинні обов'язково бути присутніми і визначати весь процес формування ціннісних установок. До таких умов ми відносимо:

- ціннісне наповнення змісту освіти, запровадження в навчальний план дисциплін і курсів за вибором, максимально сприяють формуванню професійно - ціннісних орієнтацій, а також відображення у змісті навчальних дисциплін тих цінностей, до яких формується ставлення студентів. Крім цього, в програму повинні бути включені всі компоненти змістовної структури, включаючи знання, вміння та навички, досвід творчої діяльності і досвід емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього світу;

- технологію викладання навчальних дисциплін, побудовану на основі суб'єкт-суб'єктних відносин;
- вміння педагога транслятувати цінності в життєдіяльність студентів;
- необхідність залучення студентів в самоосвітню діяльність, яка відіграє роль каталізатора в процесі інтеріоризації професійно значущих цінностей.

Для формування певних професійних якостей необхідні відповідні умови, у яких вони проявляються. Професіоналізм розвивається, збагачується, розширюється або зміцнює, відштовхуючись від початкового рівня. При цьому педагогічний професіоналізм пов'язаний з високим рівнем самореалізації індивідуальних особливостей, з індивідуальним почерком, індивідуальним стилем діяльності.

Практика показує, що ефективність засвоєння загальнопедагогічних знань, оволодіння вміннями й навичками залежить від включеності майбутнього вчителя в практичну педагогічну діяльність. Крім того, лише в діяльності може відбутися настільки необхідне розуміння своїх індивідуальних особливостей і проектування студентом педвузу власної траєкторії професійного росту. Таким чином, очевидно видається потреба в особливих засобах професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя, які могли б застосовуватися на самому ранньому етапі педагогічної освіти й несли б у собі можливості особистісно-орієнтованого інформування, були б емоційно привабливими. Очевидно, що основою підготовки педагогів є професійно-педагогічна підготовка як процес навчання студентів у системі навчальних занять з педагогічних дисциплін і педагогічної практики та її результат, який характеризується певним рівнем розвитку особистості вчителя, сформованості педагогічної культури й ступенем оволодіння операціональними сторонами діяльності педагога [2].

Більш того, припустимо стверджувати, що професія вчителя являє собою складну багатофункціональну структуру, головними складовими якої є його особистість і здатність здійснювати діяльність, спрямовану на навчання підростаючого покоління, а також на самовдосконалення, самонавчання протягом всього трудового життя.

Традиційно підготовка вчителя технологій здійснюється за трьома напрямками: технологічна, підприємницька й психолого-педагогічна підготовка [4]. Ефективність професійної підготовки фахівця цього профілю насамперед залежить від відповідності змісту освіти запитам професійної сфери й потребам суспільства. Процеси гуманізації й гуманітаризації в освіті висувають на перший план необхідність перегляду й доповнення психолого-педагогічної підготовки майбутнього вчителя [1].

Таким чином, системоутворюючим стрижнем професійної підготовки вчителів технологій виступає психолого-педагогічний і методичний блок дисциплін, і вузівська підготовка майбутнього вчителя цього напрямку нам бачиться заснованою на фундаменті компетентнісного підходу, а отже, майбутнього педагога варто вчити постановці педагогічних цілей як проектів формування компетентностей, а не лише як орієнтувань у деякій предметній сфері (у вигляді знань, умінь, навичок). Випускник повинен володіти ефективною діагностикою ситуації розвитку особистості дитини, уміти здійснити оцінку й проектування механізмів, ресурсів її розвитку. Майбутньому педагогові необхідне оволодіння педагогічними технологіями, уміння організувати співробітництво з вихованцем у здійсненні соціальних і морально-гуманітарних проектів. Випускник повинен бути готовим до пред'явлення нового культурного досвіду в контексті вже сформованого, уже актуалізованих у свідомості вихованців екзистенціальних проблем, що перетворює освітній процес у природний саморозвиток. Також він повинен бути здатний до створення своєї авторської педагогічної системи. Однак, зміст педагогічної освіти далеко не в повному ступені ідентичний тій професійній реальності, з якою на практиці зштовхнеться майбутній педагог.

Формування особистості майбутнього вчителя технологій здійснюється також в групі, на курсі, факультеті, у спортивній секції або в кружку, у колективі художньої самодіяльності, на педагогічній практиці, у групі, створеній на основі особистих симпатій. Спілкуючись, студент відчуває на собі постійний вплив безлічі факторів активного впливу (суспільна думка, традиції й норми поведінки, статутні вимоги громадських організацій, норми професійної етики й т.п.). Прямо або опосередковано вони впливають на збагачення соціального досвіду, на формування морально-етичних норм і правил поведінки майбутнього фахівця, його орієнтації на успіх і допомогу іншим знайти шлях до успіху.

Міжособистісні відносини студентства розвиваються на основі колективних форм діяльності в групі – найближчому суспільному середовищу, у якому протікає вся виробнича діяльність, сфера прояву взаємних суспільних зв'язків людини. Студентська група – цілеспрямований, дружний і згуртований первинний колектив, який володіє величезною силою виховного впливу. Ніхто, крім такого колективу, не може добре й глибоко знати індивідуальні особливості студента. Через групу в основному й здійснюється виховна робота. У групах складаються свої традиції, норми взаємин, відповідна реакція на ті або інші вчинки своїх товаришів, тобто формується середовище, яке орієнтоване на певний успіх. У деяких вищих педагогічних навчальних закладах щорічно проводиться конкурс «Краща студентська група», підсумки якої підбиваються на традиційних заходах, призери конкурсу нагороджуються премією. Нам здається, що такого роду заходу повинні проводитися на факультетах для розкриття особливостей роботи куратора й активу даної групи з метою обміну досвідом і для оздоровлення клімату усередині інших груп.

Важливими засобами формування в майбутніх учителів технологій професійних якостей у вищих навчальних закладах є залучення до активної суспільної роботи. Суспільна робота студентів повинна бути також професійно спрямованою. Робота на факультеті, виконання доручень, участь у роботі кружків і т.п., все це дає студенту можливість проявити себе на факультеті. Інший напрямок – це прикріплення студентів для ведення постійної суспільної роботи в школі. Цю роботу потрібно диференціювати за курсами. Для студентів кожного курсу повинна бути складена конкретна програма цієї роботи й надана максимальна допомога в її проведенні. Як показує досвід роботи на факультеті, старші курси повинні широко залучатися до вивчення й узагальнення досвіду роботи кращих учителів технологій, до дослідницької роботи кафедр. Через систему суспільних доручень

кожний студент повинен пройти свого роду школу підготовки до самостійної роботи. Важливо також конкретна участь кожного студента в житті й справах груп, факультету, щоб по можливості яскравіше вони виступали в ролі організаторів малих і більших справ колективу факультету.

Висновки... Проблема формування професійних якостей майбутнього вчителя, здатного вільно й активно мислити, моделювати виховно-освітній процес, самостійно генерувати й втілювати нові ідеї й технології навчання й виховання є актуальною в сучасних соціально-економічних умовах. По-перше, професійно компетентний учитель впливає на формування творчих здатностей учнів в процесі навчально-виховної роботи; по-друге, домагається кращих результатів у своїй професійній діяльності; по-третє, уміє реалізувати власні професійні можливості. Нові умови існування освітнього середовища, відновлення змісту освіти, форм і методів навчання, зростаюча вимога до якості знань, ускладнення форм організації уроку – все це вимагає підвищення професійної компетентності й формування готовності майбутнього вчителя до виконання професійної діяльності.

Професійна практика пронизує весь період навчання. Вона дозволяє адаптувати студентів до реальних умов майбутньої професії, висвітлює особистісні і діяльнісні (педагогічні) якості майбутнього фахівця, дозволяє об'єктивно оцінити його професійну відповідність. В основі практики лежить принцип поетапного входження в професійну діяльність.

Спостереження за роботою студентів у реальній педагогічній діяльності, колективний аналіз рівня професійної компетентності випускника дозволяють по-новому глянути на підготовку студента, переосмислити методичний, змістовний і технологічний аспекти, підсилити професіоналізацію підготовки, змінивши спрямованість і зміст навчальної діяльності студентів, коли пріоритетними стають мети професійного розвитку й саморозвитку, а засобами – предметна підготовка й професійна практика.

Подальша робота за даним напрямком передбачає розробку індивідуальних завдань до навчальних курсів.

Література

1. Жадаева А.В. Специфика содержания общепедагогической подготовки учителя технологии и предпринимательства: автореф. дис. ... канд. пед. наук / А.В. Жадаева. – Волгоград, 2001. – 178 с.
2. Занина Л.В., Меньшикова Н.П. Основы педагогического мастерства / Серия „Учебники и учебные пособия” /Л.В.Занина, Н.П.Меньшикова – Ростов-на-Дону: Феникс, 2003. – 288 с.
3. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения [Текст] / Н.В.Кузьмина. – М. : Высшая школа, 1990. – 119 с.
4. Муравьев А.А. Профессиональная подготовка учителя технологии и предпринимательства [Текст]: дисс... канд. пед. наук / А.А. Муравьев. — Екатеринбург, 1998. – 231с.
5. Слостенин В.А. Педагогика: учебное пособие / В.А. Слостенин, И.Ф. Исаев, А.И. Мищенко, Е.Н. Шиянов. – М. : Школа-Пресс, 2000. – 512 с.

Анотація

У статті розглянуто засоби формування професійних якостей майбутніх учителів технологій в процесі їх підготовки.

Аннотация

В статье рассмотрены средства формирования профессиональных качеств будущих учителей технологий в процес се их подготовки.

Summary

In article means off ormation of professional qualitiesof future teachers oft echnologies in the course oft heir preparation are considered.

Ключові слова: професійна компетентність, групові форми роботи, практико-орієнтований підхід, навчально-пізнавальна діяльність.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, групповые формы работы, практико-ориентированный подход, учебно-познавательная деятельность.

Key words: professiona lcompetence, group forms of the work, the praktiko-focused approach, educational and informative activity.

Подано до редакції 01.10.13.

УДК [378.011.3-051:7]:378.091.39

© 2013

Філатьєва Т.В.

ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКОГО ПРОФІЛЮ ДО РОБОТИ В ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Процес становлення особистості відбувається в певному культурно-історичному середовищі, яке залишає свій відбиток у свідомості людини шляхом передачі культурного досвіду. Виховання культурної людини є важливим моментом у процесі підготовки художньо-педагогічних кадрів.